

s tamními kalvinisty, vedenými Andrzejem Prażmowským, kazatelem v Radziejowě. Po předchozích dosti ostrých třenicích přijali Bratrskou konfesi a bratrský řád církevní kázně. Shodli se i na společenství při večeři Páně, kterou nadále přijímali stojíce, kdežto Bratři klekali. Naproti tomu se Malopolané nadále klonili ke Švýcarům a přijali Druhou konfesi helvetskou z r. 1566 brzy po jejím vydání. Bratřím hověl tento stav lépe než dřívější domlouvání o úzké shodě, v níž měli upouštět od svého vyznání a od svých řádů. Je ovšem příznačné, že od r. 1562 přicházeli polští bratřští studenti stále hojněji do Heidelbergu nebo přímo do Švýcar, takže i mezi Bratry kalvínský směr sílel.

SVÍZELNĚJI se vyvíjel *poměr k luteránům*, již i proto, že se luterství nově rozmáhalo ve městech i mezi šlechtou právě ve Velkopolsku, kde byli Bratři s málo výjimkami soustředěni. Když se r. 1558 pokusil Antonín Bodenstein získat působiště v Poznani v soutěži s Jednotou, Bratři situaci ovládli a posílili své postavení tím, že tu ustanovili za stálého německého kazatele B. Jana Korytanského, rodem Čecha, jenž tu již prve často kázal, a ustavili za jeho vedení německý sbor vedle polského. Jinak se měly věci v Toruni. Zde od r. 1557 platila Augsburská konfese. Luterský kazatel *Benedikt Morgenstern* prohlašoval, že Bratři šíří rozkol, jestliže tu konají zvláštní shromáždění. Bratři hleděli svůj sbor zachovat v dobré vůli s luterskými, jim však byla samozřejmá zásada jediné zemské, v tomto případě městské církve a Bratři musili nátlaku luterských kazatelů po delších průtazích ustoupit [1563]. Odvolali svého kazatele a svěřili tamní údy církvi luterské.

Za tohoto sporu pracoval Morgenstern proti Jednotě kritikou jejího učení. Vypracoval proti ní šestnáct článků, jimiž ji vinil z bludů nebo aspoň z nejasného učení. Namnoze tu šlo o věty, v nichž Bratři souhlasili s filipisty, kdežto Toruň byla obsazena flaciovci. Odtud ostré výtky Toruňských, že Bratři mylně pojmají víru, že pokládají dobré skutky a pokání za nutné vedle víry, že nemají jasno v poměru zákona a milosti a v učení o svátostech. Jinak vytýkali Bratřím nesprávné učení o vyvolení,

donatistický důraz na mravní úroveň duchovních, tedy bludný názor, že hodnota služby duchovního závisí na jeho mravní výši, rozkolnictví, lpění na vlastních kněžích, hierarchické zřízení, popírání pravomoci světské vrchnosti či městské rady ustanovovat duchovní správce, závazky při přijímání do Jednoty, které prý se zcela podobají novému křtu. V pozadí tu jsou výtky, které proti Bratřím vyslovoval již prve Flacius. Toruňští je opakovali a rozvíjeli.

Napětí rostlo, když k luterským přecházeli šlechtici, nespokojení s bratrskou kázní. Bratři vyloučili mocného hraběte Lukáše Górkou pro cizoložství; pana Petra Maćczyńského z Poznańe proto, že se ve své rozepři nechtěl podříditi bratrskému sborovému soudu a jeho řádu; z neznámé příčiny byl kázní postižen hnězdenský kastelán Jan Tomicki. Ti a jiní se cítili volněji v církvi luterské, která výslovně zamítala instituci bratrských soudců jako pohrdání soudem světským, jenž přece má své místo v Božím řádu, a vytýkala Jednotě, že své údy příliš poutá k poslušnosti svých jednou stanovených pořádků. V čele luterské šlechty velkopolské stanul Stanislav z Ostrorogu, bratr pana Jakuba. Hrabě z Górký umožnil luterským práci v Poznani. Roku 1565 se luterské sbory organizovaly na synodě v Gostyni (východně od Lešna) a zvolily dva superintendenty, z nichž jako čilý, polsky píšící publicista vynikl Erazim Gliczner, prve reformovaný, nyní horlivě luterský kazatel.

Velkopolské luteráni pokračovali s toruňskými vůči Bratřím ve výčitkách z rozkolnictví a z bludů, volali je k nápravě a k sjednocení na luterském základě. Na polemické spisy Morgensternovy, jenž nadále za luterské polemiku vedl, odpovídal za Bratry zejména B. Lorenc, dobrý theolog a latinik, dvojitě „*Responsio brevis et sincera*“ [„Krátká a upřímná odpověď“, 1565, 1567]. Jde o obsáhlé, bohoslovecky dobře podložené spisy. Ve Velkopolsku měli Bratři dosti síly, aby neustoupili. Úzká rada posilovala Moravy Bratry v Polsku a odmítala naléhání luterských. Bůh dal Jednotě poznání pravdy a shromáždění kolem ní dříve než jím. Bratři chtějí s nimi žít v dobrém přátelství a sloužit jim k hojnějšímu osvětlení i docela se s nimi spolčit, dá-li jim Bůh